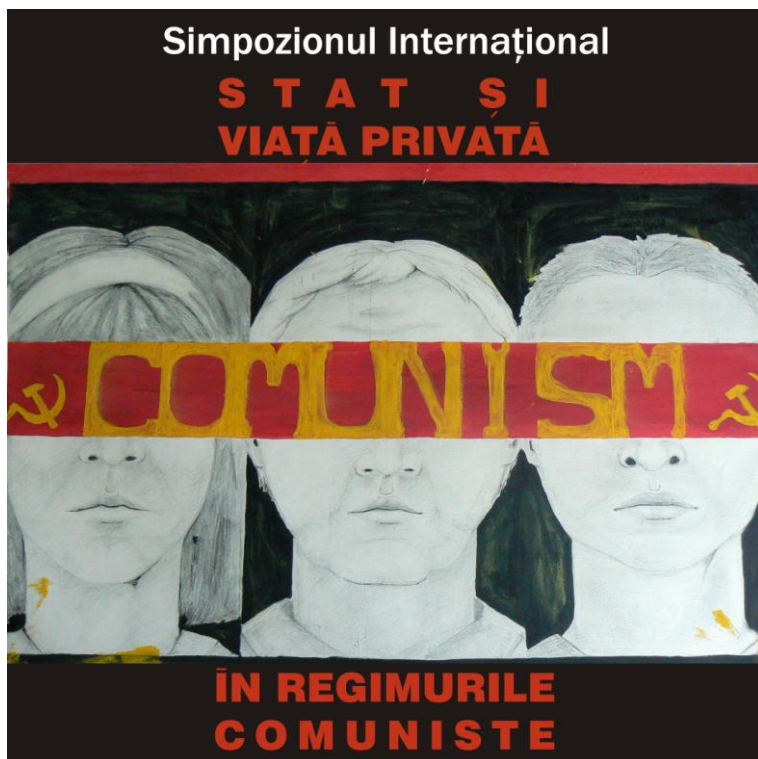

Sub înaltul patronaj al
Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropoliei Ardealului
Consiliului Județean Brașov
Primăriei Municipiului Făgăraș
Consiliului Local al Municipiului Făgăraș

PROGRAMUL

Ediția a III-a

3-5 Iulie 2008

Făgăraș - Sâmbăta de Sus

Miercuri, 2 Iulie 2008

19.00 - Sosirea participanților

Cazarea participanților la Hotelul Academiei „Brâncoveanu” Sâmbăta de Sus

Cina -

Joi, 3 Iulie 2008

8.30 - Micul dejun

Aula Academiei „Brâncoveanu” Sâmbăta de Sus

9.30 - 10.30 **Deschiderea oficială**

- Cuvânt de salut din partea organizatorilor (Prof. univ. dr. Ștefan Câlția, directorul Proiectului Memorialului Rezistenței Anticomuniste Țara Făgărașului)

- Cuvânt de salut din partea autorităților centrale, județene și locale

10.30 - 10.50 **Prezentare de carte** – *Forme de represiune în regimurile comuniste*, Iași, Polirom, 2008.

10.50 - 11.10 **Prezentare de carte** – Făgăraș - închisoarea polițiștilor, I-III, Mega, Cluj-Napoca, 2007.

11.10 - 11.30 **Prezentare de carte** – Doina Jela, *O sută de zile cu Monica Lovinescu*, București, Vremea, 2008

11.30 - 11.45 Pauză

STAT ȘI DESTINE COLECTIVE ÎN COMUNISM

11.45-13.00 **Comunicări**

Moderatori: Ștefan CĂLȚIA, Cosmin BUDEANCĂ

- Ioan CIUPEA (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei), Florentin OLTEANU (Memorialul Rezistenței Anticomuniste Țara Făgărașului) - Anii '50 - lichidarea chiburimii făgărășene
- Constantin BĂJENARU - Aspecte privind impactul comunizării asupra familiilor făgărășene
- Florentin OLTEANU (Memorialul Rezistenței Anticomuniste Țara Făgărașului), Laura DRAGOMIR (Făgăraș) - Elevi basarabeni în refugiu la Făgăraș
- Florin ABRAHAM (Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului) - Pentru o istorie a vieții private în regimurile comuniste: repere teoretice și metodologice

13.30 - Masa de prânz

15.00 - 17.00 **Comunicări**

Moderator: Ioan Ciupea, Liviu Țăranu

- Iuliu CRĂCANĂ (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) - Constituția din 1952
- Elena GHERMAN (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) - Un aspect inedit al instaurării „egalității sociale” în România. Însușirea unor bunuri de către nomenclatură (1946-1965)
- Florian BANU (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) -

Metode de intruziune a Securității în viața privată: rețeaua informativă, cenzura corespondenței, interceptarea convorbirilor (1948-1958)

- Carmen RĂDULESCU (Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului) - Afișul de propagandă și conturarea unei noi identități sociale în România anilor '50
- Liliana COROBCA (Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București) - Procesul de epurare a cărților
- Acmla GHÜNER (Constanța) - Revista „Emel – Ideal” și procesul Crimei
- Sanda BORȘA (Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca) - Procesul colectivizării în România: mecanismele subordonării lumii rurale

17.00-17-15 Pauză

17.15 - 19.00 **Comunicări**

- Cristina ROMAN (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Transformarea forțată a proprietății agricole individuale în proprietate colectivă - Represiunea (1949-1953)
- Janosi CSONGOR (Facultatea de Teologie Reformată, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca) - Teoria conspirativă a „Uniunii preoților reformați din Ardeal”. Dezinformarea organelor Securității: modalitate de răzbunare personală a agentului informator „Ardeleanu”
- Raluca Nicoleta SPIRIDON (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) - Efectele mutațiilor sociale în sfera vieții private. Studiu de caz: comuna Fundulea
- Denisa Florentina BODEANU (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) - Copiii bapțiștilor în sistemul de învățământ românesc între 1948-1989.

- Adrian SANDU (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Forme de represiune în rândul tinerilor
- Nicolae VIDENIE (Institutul Român de Istorie Recentă) - Documentele Securității versus realitatea muncii forțate a brigadierilor elevi trimiși pe Șantierul Național al Tineretului Canal Poarta Albă - Midia - Navodari (1984-1989)
- Alexandru MATEI (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Disparația lui Stalin în memoria foștilor deținuți politici din România

19.30 - Cina

Vineri, 4 Iulie 2008

8.30 - Micul dejun

STAT ȘI DESTINE COLECTIVE ÎN COMUNISM

9.30 - 11.30 **Comunicări**

Moderatori: Dumitru LĂCĂTUȘU, Valentin ORGA

- Alin MUREȘAN (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Denigrarea vieții private în cadrul „Experimentului Pitești”
- Cosmin BUDEANCĂ (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Divorțul în familiile foștilor deținuți politici
- Constantin VASILESCU (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Dintr-un lagăr în altul: reinserția socio-profesională a foștilor deținuți politici

- Corina PĂLĂȘAN (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Scrisori despre „Decreței”. Ecouri ale Decretului 770/1966 în societatea românească
- Adriana SPETEANU (Universitatea București) - Rețele de sociabilitate între spațiul profesional și cel privat. Studiu de caz - Fabrica „23 August” în anii '80
- Gheorghe LEAHU (București) - Relația dintre statul comunist al dictatorului Ceaușescu și viața privată a populației capitalei între anii 1977-1989
- Constantin PETRE (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - „Sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale” - pretext pentru distrugerea satelor
- Andrei MURARU (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Anul Șacalului. Atentatele din 1981 împotriva Europei Libere

11.30 - 11.45 Pauză

STAT ȘI DESTINE INDIVIDUALE ÎN COMUNISM

11.45 - 13.00 **Comunicări**

- Ioana GROZA (Statele Unite ale Americii), Mihai BURACU (Drobeta Turnu Severin) - Familia Buracu și rezistența anticomunistă
- Iulia POP, Valentin ORGA (Institutul de Istorie Orală, Cluj-Napoca) - Impactul detenției politice asupra memoriei filiale. Studii de caz.
- Dumitru LĂCĂTUȘU (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) - Cazul Gheorghe Plăcișteanu

13.30 - Masa de prânz

Moderatori: Doina Jela, Alin Mureșan

15.00 - 17.00 Comunicări

- Robert FÜRTÖS (Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighetu Marmăției) - Informatori în spațiul penitenciar comunist din România. Cazul ziaristului Ștefan Gardony
- Andrea DOBEȘ (Sighetu Marmăției)- Episcopul Alexandru Todea în dosarele Securității (1961-1989)
- Doina JELA (București) - Monica Lovinescu - un caz de ingerință a regimului de la București în existența privată a persoanei
- Liviu ȚĂRANU (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității)- 30 de ani de la defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa (28 iulie 1978)
- Leontin NEGRU (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) - Privat și public în dosarul unui urmărit al Securității - Constantin C. Giurescu
- Ana-Maria CĂTĂNUȘ (Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului) - Mihai Botez: Lumea comunistă între analiză științifică și contestare

17.00 - 17.15 Pauză

STAT ȘI VIAȚĂ PRIVATĂ ÎN ALTE REGIMURI COMUNISTE

17.15 - 18.30 **Comunicări**

- Violeta STOYCHEVA (University of Veliko Tarnovo, “St. St. Cyril and Methodius”, Veliko Tarnovo, Bulgaria) - Gendered Voices: The Muslim Woman in-between “Silence” and “Empowerment” (1945-1980)

- Ibrahim Karahassan-Chynar (Sofia, Bulgaria) - “Revival Process” in Bulgaria: The Turks - the Target of Communist Polisy
- Elena ȘIȘCANU (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău, Republica Moldova) - Imixiunea statului sovietic în viața privată
- Ion XENOFONTOV (Academia de Științe a Republicii Moldova, Chișinău, Republica Moldova) - Consumul alcoolului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Tradiție și imixtiune politică (anii '80 ai sec. XX)
- Mihai CROITOR (Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca) - Revoluția Culturală din China: anatomia unei traume naționale

18.30 - 19.00 - **Discuții și concluziile Simpozionului**

19.30 - Cina

Sâmbătă, 5 Iulie 2008

8.30 - Micul dejun

9.30. Plecarea participanților

10.30-11.30 Vizită la Cetatea din Făgăraș – Memorialul Rezistenței Anticomuniste - Țara Făgărașului

ANII '50 - LICHIDAREA CHIBURIMII FĂGĂRĂȘENE

Materialul urmărește pe baza documentelor de arhivă, modul în care la nivelul unui oraș (Făgăraș), și al unui sat (Hârșeni), a avut loc procesul de lichidare a unei categorii social-economice, desemnată prin termenul generic de „chiaburi”. Modelul sovietic impus pentru construcția socialismului în România viza între obiectivele sale și această categorie.

Dacă în alte zone ale țării, „lichidarea chiaburimii” a cunoscut și modalitatea extremă, a asasinatelor și execuțiilor sumare a unor fruntași ai satelor desemnați ca fiind exponenții opoziției la comunizare, în Țara Făgărașului au fost folosite alte mijloace represive: arestări și internări în lagăre de muncă, precum și tratamentul abuziv al acestora, concretizat în special prin impunerea de cote obligatorii majorate al produselor agricole vegetale și animale, al unor impozite mai mari decât al altor deținători de suprafețe de teren și de animale. Posesorilor de mijloace de producție agricolă le-a fost impusă obligația de a întreține și repara aceste bunuri pe propria cheltuială, situațiile contrare fiind tratate drept acte de sabotaj economic și pedepsite.

În satele făgărașene, fruntașii de odinioară ai comunităților deveniseră „dușmanii regimului”. Celor care au reușit să evite arestările și condamnările, fiind mulți dintre ei „ridicați” pentru câteva săptămâni sau luni de Securitate, le erau impuse cote obligatorii sau impozite care îi duceau în imposibilitatea de a le achita. Mai multe documente consemnau situația acestor chiaburi. „Comisia a constatat la fața locului că susnumitul nu mai are nimic din produsele menționate pentru a-și achita resturile de cote și puterea lui economică este distrusă.” Ceea ce s-a urmărit și la Făgăraș ca oriunde în țară.

La oraș, foștii deținători de unități productive sau comerciale, între timp naționalizate sau trecute abuziv în proprietatea unităților cooperatiste, sunt înscrși și ei în liste de chiaburi în anii 1950-1952, ulterior fiind trecuți în categoria „exploatorilor de la oraș”. Între „exploatorii” din Făgăraș apar și etnici germani, cărora le era imputată și calitatea de foști membri ai „Grupului Etnic German”. Exploatator al clasei muncitoare era considerat și un medic care avea cabinet particular, și care a fost condamnat și deținut timp îndelungat în temnițe.

Constantin BĂJENARU

**ASPECTE PRIVIND IMPACTUL COMUNIZĂRII ASUPRA
FAMILIILOR FĂGĂRĂȘENE**

Studiul de față prezintă în prima câteva aspecte referitoare la familia făgărășeană tradițională. În partea a doua avem în vedere reliefaarea impactului arestărilor asupra rudelor celor fugiți în munți, precum și șicanele permanente la care erau supuse de către autorități.

Vom acorda o atenție deosebită și impactului pe cooperativizarea agriculturii l-a avut asupra familiilor, iar în final vom prezenta câteva cazuri privitoare la atitudinea rudelor și prietenilor față de foștii deținuți politici după eliberarea acestora.

Florin ABRAHAM

PENTRU O ISTORIE A VIEȚII PRIVATE ÎN REGIMURILE COMUNISTE: REPERE TEORETICE ȘI METODOLOGICE

Studiul își propune să examineze modul în care a fost și poate fi realizată o istorie a vieții private sub regimurile comuniste. O primă chestiune vizată în articol se referă la definirea conceptului de „viață privată” în cadrul regimurilor totalitare. Partea a doua a cercetării se referă la identificarea surselor pentru istoria vieții private, precum și a problemelor ridicate de acestea. În partea a treia a articolului sunt prospectate direcțiile de cercetare, din perspectiva studiilor existente deja în legătură cu România comunistă.

Iuliu CRACANA

CONSTITUTIA DIN 1952

A doua constituție comunistă, votată de Marea Adunare Națională la 24 septembrie 1952 reprezintă actul prin care a fost consființită ireversibilitatea procesului de comunizare a României și, totodată, apogeul dominației sovietice în România.

Prezentarea își propune să creioneze procesul instituțional care a precedat votarea constituției din 1952, motivele elaborării unei constituții la numai 4 ani de la precedenta, traseul parcurs. Am considerat că ar fi util să prezentăm modul cum a luat naștere, cât din ea a fost rodul procesului legislativ din Marea Adunare Națională și cât al indicațiilor Biroului Politic al C.C. al P.C.R., în speță al secretarului general.

Pe de altă parte, după mai bine de jumătate de veac, considerăm necesar să încercăm să vedem care era rolul unui asemenea act normativ în România comunistă precum și ce a însemnat constituția din 1952 pentru sistemul constituțional românesc, fiind constituția cu cel mai pronunțat caracter stalinist dintre toate celelalte constituții comuniste.

Elena GHERMAN

UN ASPECT INEDIT AL INSTAURĂRII „EGALITĂȚII SOCIALE” ÎN ROMÂNIA. ÎNSUȘIREA UNOR BUNURI DE CĂTRE NOMENCLATURĂ (1946-1965)

Pornind de la două titluri de dosare din Fondul Documentar aflate în arhiva CNSAS, intitulate „Patrimoniu” și „Îmbogățirea”, studiul nostru își propune să arate cum o parte din cei mai înflcărați comuniști și-au însușit nu numai puterea politică ci și atributele și bogățiile celor pe care tocmai i-au înlăturat de la putere, declamați ca fiind „dușmanii poporului”.

Astfel, prin circulara MAI – Direcția Administrativă nr. 1414/31.01.1958 s-a hotărât că Direcția Administrativă să intre în posesia averilor condamnaților politici și absenteiștilor. Anterior, prin Decretul 111/1951 se stabilise darea în custodie unor militanți ai mișcării muncitorești, a respectivelor bunuri confiscate, iar HCM 1507/1956 consfințea rămânerea respectivelor bunuri în posesia celor care au fost înzestrați cu condiția ca tot ce depășea 20.000 lei la cursul din 1956 să fie plătit de noii proprietari.

Evident că stabilirea valorii acestor bunuri s-a făcut la întâmplare, fără profesionalism, fiind posibil ca tablouri semnate de pictori celebri, mobilier de artă, obiecte din metale și pietre prețioase, cărți de mare valoare și raritate să fie evaluate la prețuri derizorii.

Florian BANU

METODE DE INTRUZIUNE A SECURITĂȚII ÎN VIAȚA PRIVATĂ: REȚEAUA INFORMATIVĂ, CENZURA CORESPONDENȚEI, INTERCEPTAREA CONVORBIRILOR (1948-1958)

Lucrarea de față se dorește a fi o analiză a modului în care, încălcând prevederile Constituțiilor din 1948 și 1952, Securitatea a acționat ca o poliție politică, în cel mai deplin sens al expresiei, în primul deceniu al existenței sale.

Demersul nostru, pornind de la informația primară oferită de dosarele întocmite de Securitate în epocă, combinată cu mărturiile edite ale unora dintre victime, va analiza cazuri concrete de violare a vieții private, demontând mecanismele specifice prin care se producea „recoltarea” de informații și încercând o schițare a dimensiunilor atinse de mecanismul de supraveghere polițienească a cetățenilor și a impactului asupra mentalului colectiv al românilor.

Carmen RĂDULESCU

AFIȘUL DE PROPAGANDĂ ȘI CONTURAREA UNEI NOI IDENTITĂȚI SOCIALE ÎN ROMÂNIA ANILOR '50

Propaganda comunistă, încă de la preluarea puterii de către comuniști, nu a manifestat nici un fel de rețineră în folosirea tuturor metodelor pentru a conduce spre îndeplinire scopurile urmărite.

Pentru a atinge obiectivele politice imediate dar și de perspectivă, comuniștii români, sprijiniți și îndrumați de consilierii sovietici, au instaurat un adevărat monopol asupra tuturor surselor de informare și opinie.

Legitimarea puterii nou instalate a presupus crearea unor mecanisme de propagandă istoriografică, susținute de oameni fideli noului regim. Acest lucru s-a realizat printr-un mimetism la nivelul instituțiilor dar și la nivelul mijloacelor de traducere a politicilor sovietice în noul context socio-politic românesc la începutul anilor 1950.

În acest context, se va instituționaliza ideea „utilității artistului” și a artei ca mijloc de luptă pe tărâmul ideatic.

Afișul politic, de cele mai multe ori inspirat din arta sovietică, devine instrumentul cel mai eficient de culturalizare intensivă a maselor. Afișul de propagandă utilizat intens în anii 50 în România, cu directe implicații în viața socială este tema propusă spre dezbateră în cadrul Simpozionului Internațional „Stat și viață privată în regimurile comuniste”.

Liliana COROBCA

PROCESUL DE EPURARE A CĂRȚILOR

Epurarea cărților a fost una dintre cele mai perfide acțiuni îndreptate împotriva culturii române, contribuind la sovietizarea rapidă a României. Impus de consilierii ruși ai Comisiei Aliate de Control, procesul a fost coordonat de o echipă de intelectuali români sau vorbitori de limba română, obedienți regimului comunist, care au devenit ulterior mentorii noii generații de creatori și îndrumătorii „omului nou”.

Primele acțiuni de interdicere, confiscare și topire ale cărților au început în mai 1945, sub supravegherea atentă a funcționarilor de la „Secția defascizare” a Serviciului Edituri și Control din Ministerul Artelor și Informațiilor. Odată cu înființarea Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor în anul 1949, epurarea a

fost făcută de angajații Serviciului „Controlul Cărții”, apoi „Controlul circulației tipăriturilor” (desființat în 1958), din cadrul acestei instituții (a cărei denumire mai exactă ar fi „cenzura comunistă”).

Studiind în Arhivele Naționale ale României rapoartele cenzorilor, tabelele statistice ale librăriilor și anticariatelor desființate sau ale vagoanelor de cărți destinate „valorificării prin topire”, listele cu autori interziși de-a lungul anilor, devine evident fenomenul de distrugere a patrimoniului național și transformarea culturii într-un instrument eficient de propagandă și manipulare.

Acmola GHÛNER

REVISTA „EMEL - IDEAL” ȘI PROCESUL CRIMEII

Opera clasică a lui Mustegep Ulkusal „Tătarii - Turci Crimeeni (Trecutul, Prezentul, Viitorul) editată în anul 1940 și tradusă în limba română în anul 2006, cuprinde istoria poporului tătar crimeean de la așezarea primilor strămoși până în epoca noastră, în peninsula și în zonele limitrofe. În afara acestei opere, precum și a altor lucrări cum ar fi „Dobrogea și Turcii”, „Proverbele tătarilor”, „O viață pentru Crimeea”(memorii) marele fiu al Dobrogei a editat cu începere din 1 Ianuarie 1930 revista „EMEL”. Aceasta este de fapt revista noastră, o urmașă pe care ne străduim s-o menținem la valoarea înaintașei. Pentru a reedita revista, după o perioadă de așteptare în urma evenimentelor din decembrie 1989, în 2003 m-am deplasat la Istanbul și la Ankara, la acei tătari care o editaseră din 1960 până în 1998. Abia după obținerea permisiunii am discutat principalele condiții ale editării: 1. revista va continua Procesul pentru Patrie; 2. va educa poporul tătar oriunde s-ar afla el în spiritul luptei pentru reunificare în patria liberă; va aduce la cunoștința lumii întregi atrocitățile la care au fost supuși tătarii în Rusia țaristă cât și în cea bolșevică. Limba de redactare a fost până în 1998 limba tătară crimeeană pentru poezii și beletristică; limba turcă pentru studii. Eu fiind în România, mi s-a admis de către cel mai în vârstă editor, Ismail Otar, trecut acum în eternitate, să scriu în limba română. Împreună cu acest poet și militant am reușit să introducem în literatură „Șuberec-ul”, preparatul culinar specific, cu poema lui în limbile tătară, turcă, română.

Revista „Emel” este cea mai importantă publicație interbelică și contemporană pentru diaspora noastră, cu editare în România.

Procesul Patriei Crimeea cuprinde jertfa și sacrificiul eroilor știuți și neștiuți, educarea tinerilor cu scopul atragerii lor în lupta noastră națională; conservarea tradiției; continuarea luptei până la reîntemeierea statului de drept, Republica Crimeea, moștenitoarea directă a Hanatului Krâm, urmașa de drept a Imperiului Oastei de Aur.

PROCESUL COLECTIVIZĂRII ÎN ROMÂNIA: MECANISMELE SUBORDONĂRII LUMII RURALE

Prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est a determinat ample cercetări privind structura lumii rurale din acest spațiu, cantonate în mică măsură, însă, pe procesul colectivizării, acesta fiind utilizat, în mare parte, pentru a explica efectul ingineriilor sociale promovate aproape o jumătate de secol de regimul comunist. Dat fiind faptul că multă vreme studierea procesului de colectivizare a agriculturii a fost îngrădită, mai întâi din rațiuni ideologice, și apoi datorită accesului restrictiv la surse, panoramarea acestui fenomen în istoriografia națională și internațională este la început. Declasificarea documentelor (deși nu în totalitate) a creat posibilitatea unei analize complexe a strategiilor de colectivizare, precum și a efectelor nocive generate de acest fenomen în mediul rural. Tocmai de aceea, asumând achizițiile informaționale și metodologice realizate până în prezent, o atare cercetare are ca miză nu doar identificare mecanismelor și proceselor de transformare a proprietății, ci și analizarea și explicarea formei, substanței și efectelor create în diferitele etape ale colectivizării. Astfel, cercetarea noastră își propune o reconstituire a cadrului și fenomenelor ce au caracterizat acest aspect istoric, cu urme adânci în societatea românească, analizând mecanismele concrete de subordonare a populației rurale, inventarea conflictului țărani săraci versus chiaburi, precum și dimensiunile traumatizante ale colectivizării asupra individului și a mediului familial al acestuia.

Cristina ROMAN

TRANSFORMAREA FORȚATĂ A PROPRIETĂȚII AGRICOLE INDIVIDUALE ÎN PROPRIETATE COLECTIVĂ - REPRESIUNEA (1949-1953)

Bazându-se pe documente de arhivă cât și pe istoria orală, comunicarea având ca titlu *Transformarea forțată a proprietății agricole individuale în proprietate colectivă - Represiunea (1949-1953)*, își propune să analizeze, cadrul legislativ al colectivizării, gradul de implicare al organelor represive (Miliție, Securitate, Justiție) în procesul de colectivizare și metodele utilizate de aceste instituții ale statului comunist (măsură restrictive, arestări, execuții, deportări) pentru forțarea țăranilor de a accepta colectivizarea. Studiul folosește o serie de mărturii ale participanților la revoltele țăranilor nemulțumiți de politica de colectivizare forțată.

Cadrul legislativ din perioada 1949-1953 a ușurat acțiunile represive ale Miliției și Securității. Prin Legea 16 din 15 ianuarie 1949 se introducea pedeapsa cu moartea pentru “crime împotriva securității statului și a propășirii economiei naționale”. Decretul nr. 183 din 30 aprilie 1949 califica drept infracțiune „dosirea ori distrugerea produselor sau mărfurilor”. Acest Decret a constituit baza pentru condamnările care s-au pronunțat pentru nepredarea cotelor. I s-a adăugat Decretul nr. 312/1949 privind confiscarea averii. În ianuarie 1950 au fost create unitățile de muncă, având ca scop “reeducarea elementelor dușmănoase”, iar în aprilie ’50, un Ordin al MAI conținea „infracțiunile” avute în vedere.

JANOSI Csongor

**TEORIA CONSPIRATIVĂ A „UNIUNII PREOȚILOR REFORMAȚI
DIN ARDEAL”.**
**DEZINFORMAREA ORGANELOR SECURITĂȚII: MODALITATE
DE RĂZBUNARE PERSONALĂ A AGENTULUI INFORMATOR
„ARDELEANU”**

Analizarea activității lui „Ardeleanu”, agent al Serviciului III, Direcția Regională Cluj, pe baza materialelor furnizate de acesta către organele securității statului în perioada 12 februarie 1959 - 5 februarie 1960, măsurile și sarcinile trasate de Securitate pentru agent pe de o parte, pe de altă parte mobilizarea efectivului uman și tehnic pentru a verifica cele semnalate de „Ardeleanu”, reprezintă un bun prilej de a urmări mecanismul interior al Securității, care în mod paradoxal deține rolul personajului „pozitiv” în desfășurarea evenimentelor.

„Ardeleanu”, fost teolog al Institutului de Teologie Protestantă de Grad Universitar din Cluj, exmatriculat în 1957, reprimirea lui fiind refuzată de către decanul institutului Borbáth Dániel, începând cu anul 1959 a furnizat note informative despre activitatea unor profesori, preoți și teologi, care în vara anului 1956 *au inițiat și au creat* organizația contrarevoluționară „Uniunea Preoților Reformați din Ardeal”, condusă de Borbáth Dániel, organizația fiind doar o filială a „Mișcării eliberatoare” condusă de emigranții maghiari din Apus.

Agentul „Ardeleanu” în februarie 1960 a fost reținut de Miliție pentru delapidare. A fost arestat și condamnat, iar organele securității au trecut la anchetarea lui în Penitenciarul Cluj în vederea clarificării faptului dacă informațiile furnizate sunt reale sau inventate de cel din cauză, apelând la agenții „Ceterki Ioan” și „Incze”, trecând la investigații, la controlul secret al corespondenței, la audierea de martori, la T.O. și la alte mijloace informativ-operative, stabilind în cele din urmă ca informațiile furnizate de agent „fiind de natură fantastică”.

EFECTELE MUTAȚIILOR SOCIALE ÎN SFERA VIETII PRIVATE. STUDIU DE CAZ: COMUNA FUNDULEA

Două mișcări simetrice au marcat mediul rural odată cu impunerea paradigmei comuniste: colectivizarea agriculturii și industrializarea. În general societatea europeană a cunoscut mutații semnificative după cel de-al doilea război mondial, generate de o vizibilă creștere economică indiferent de paradigma urmată: comunistă sau capitalistă.

În statele comuniste însă, forțarea mecanismelor de dezvoltare economică a implicat o accelerare a fluidității sociale. În anii '80 ai secolului XX a devenit vizibilă depopularea satelor, dispersarea rudelor și relații specifice între părinți și copii. O analiză a acestor raporturi surprinse într-o zonă de interferență dintre public și privat ne dezvăluie o permanență mentală a cărei manifestare a fost solidaritatea de ajutor dintre părinți și copii. Un sătean este foarte mulțumit de copii săi și nu vrea decât sănătate, altuia îi este foarte greu să cerșească de la copii o bucată de pâine în timp ce un altul are copii la București iar copii îl vizitează și-l ajută. Sunt formele de manifestare născute și în urma impunerii unui sistem care a ridicat statutul social al copiilor dar a repartizat venituri scăzute muncitorilor agricoli.

Denisa Florentina BODEANU

VINOVAȚI FĂRĂ VINĂ - COPIII BAPTIȘTILOR ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT ROMÂNESC ÎNTRE 1948-1989

Înlăturarea religiei din conștiința oamenilor și distrugerea bisericilor au fost obiective importante ale regimului comunist din România încă de la instaurarea sa în 1948 deoarece, pe de-o parte, acestea constituiau un serios obstacol în calea construirii socialismului și a edificării „omului nou”, iar pe de altă parte, ele ar fi putut deveni locul firesc de refugiu al unei eventuale opoziții. Chiar dacă politica ateistă promovată de statul comunist între 1948-1989 nu a avut, în cele din urmă, efectul scontat, ea a fost resimțită dramatic de credincioșii diferitelor confesiuni de pe întreg teritoriul țării.

Cu ajutorul metodelor specifice istoriei orale, ne-am propus ca în acest studiu să surprindem influențele exercitate de politica anti-religioasă a regimului comunist asupra elevilor și studenților proveniți din familii baptiste. Astfel, pe baza informațiilor obținute în cadrul interviurilor realizate cu credincioși bapțiști, în lucrarea noastră vom aborda probleme precum: atitudinea profesorilor față de elevii și studenții bapțiști, relațiile acestora cu colegii, problemele întâmpinate în special

în liceu și în facultate, implicațiile pe care le-a avut asupra carierei profesionale credința asumată și proclamată, și nu în ultimul rând, consecințele politicii ateiste asupra concepțiilor și practicilor religioase ale tinerilor bapțiști.

Adrian SANDU

FORME DE REPRESIUNE ÎN RÂNDUL TINERILOR

În regimurile comuniste mijloacele de teroare și represiune s-au aplicat nediscriminatoriu, minorii „beneficiind” de același tratament inuman ca și adulții. Cercetarea vine să completeze tabloul represiunii comuniste, aducând în discuție cazuri concrete în care aparatul comunist a înlăturat orice forma de negare a sistemului în rândul tinerilor. Lucrarea poate să constituie un punct de plecare în cercetarea fenomenului per ansamblu; de la cazurile concrete ale lui Paul Andreescu sau Orceag Ovidiu (foști deținuți politici reținuți până în 18 ani) se poate largi cercetarea pe fenomenul extins al recrutării tinerilor în formațiunile de „șoimi ai patriei” sau „pionieri”, „UTC”, etc. Se pot stabili paralele între modurile de manifestare ale represiunii (prin admitere forțată) din comunism cu cele din nazism sau fascism. În același timp cercetarea poate îngloba formele de „dizidență” apolitice din rândul tinerilor (vezi cazul Bacău sau Constanța).

Nicolae VIDENIE

DOCUMENTELE SECURITĂȚII VERSUS REALITATEA MUNCII FORȚATE A BRIGADIERILOR ELEVI TRIMIȘI PE ȘANTIERUL NAȚIONAL AL TINERETULUI CANAL POARTA ALBĂ – MIDIA - NAVODARI (1984-1989)

Fenomenul așa zisei „munci voluntare pentru construirea socialismului” n-a ocolit nici o categorie profesională sau de vârstă aptă pentru a transpune în realitate mitul comunist al muncii manuale, mijloc politico-propagandistic și economic prin care s-a realizat înjosirea, discreditarea și supunerea „întregului popor”, deopotrivă a guvernanților și guvernaților, lipsiți astfel de o viață privată liberă.

Un aspect foarte important al acestei realități nefirești a fost grija pentru „generația de mâine”, respectiv copiii și tinerii, încadrați politic obligatoriu încă de pe terenurile de joacă ale grădinițelor și „în câmpul muncii” odată cu trecerea în ciclul gimnazial, respectiv clasa a V-a.

Partea cea mai dramatică a acestei triste experiențe totalitare a fost reprezentat de trimiterea la muncă forțată a elevilor și militarilor în termen,

forța de muncă ieftină și ușor de exploatat în condițiile terorii generalizate și a mizerabilelor condiții de viață.

Documentele arhivistice ale regimului opresiv, create și păstrate mai ales pentru a-l legitima, n-au surprins corect realitatea decât în cazurile care răspundeau acestui obiectiv, ceea ce impune obligatoriu apelul la alte surse de documentare pentru a putea înțelege tragedia momentului.

Alexandru MATEI

DISPARIȚIA LUI STALIN ÎN MEMORIA FOȘTILOR DEȚINUȚI POLITICI DIN ROMÂNIA

Moartea lui Stalin a reprezentat pentru blocul sovietic *schimbarea*. Această schimbare, care avea să se concretizeze prin modificări la nivelul conducerii sovietice, a fost privită cu optimism de lumea largă. Cât de reale sau îndreptățite erau aceste speranțe, timpul avea să hotărască

Pentru o parte a societății românești a însemnat deschiderea unui nou capitol, apariția unei șanse de libertate, poate chiar iluzia sfârșitului comunismului. Pe de altă parte, pătura conducătoare privea cu îngrijorare acest deces, încercând să vadă succesorul lui Stalin și eventualele repercusiuni asupra propriilor poziții.

Din perspectiva celor care erau marginalizați din motive politice (deținuți politici închiși sau eliberați), această dispariție a dictatorului presupune mai multe abordări. Lumea deținuților politici, închisă în limitele percepției „secundare” a evenimentului, a avut răgaz să filtreze mai rapid informația, ca trăitori direcți și lipsiți de iluzie ai realităților comuniste, și a sesizat că acest moment nu este de importanță majoră în evoluția politică, deci nu credeau într-o ameliorare a regimului. Unii dintre deținuți prevedeau chiar o înrăutățire a condițiilor, pentru ei aceasta nefiind o noutate, și cunoscând expresia „schimbarea stăpânilor, bucuria nebunilor”. Cei de afară însă au prins speranțe reale că acest eveniment reprezintă finalul coșmarului lor, poate de aceea evenimentele ulterioare i-au demoralizat accelerat.

Abordarea acestui eveniment atât prin studierea memorialisticii, cât și pe baza interviurilor foștilor deținuți politici, va încerca să completeze imaginea unui moment istoric, privit nu doar prin prisma “mas-mediei” de atunci, ci și prin reflectarea lui în realitatea cotidiană a victimelor sistemului comunist din România.

Alin MUREȘAN

DENIGRAREA VIETII PRIVATE ÎN CADRUL „EXPERIMENTULUI PITEȘTI”

Faimos pentru ingeniozitatea sa macabră care îmbina cele mai dure metode de tortură fizică cu abile metode de distrugere a psihicului, esența „Experimentului Pitești” (din mai multe puncte de vedere) consta în obligarea victimelor de a-și autoponegri toate elementele care aveau însemnătate pentru ele în viața privată: iubirea familială, credința în Dumnezeu și Biserică, modelele etice din anii formării spiritual-intelectuale. Cunoscute din memorialistica de detenție ca „demascări”, aceste false spovedanii cu public doreau să determine prăbușirea morală a celor forțați să se dezică de fundamentele propriei personalități.

Studiul prezintă câteva astfel de „demascări” pentru a ilustra marasmul în care victimele „Experimentului Pitești” erau exilate, efectele psihologice pe care logosurile lor le aveau și importanța acestei etape în întreg sistemul de torturi aplicat în Pitești.

Cosmin BUDEANĂ

DIVORȚUL ÎN FAMILIILE FOȘTILOR DEȚINUȚI POLITICI

Pentru foarte mulți deținuți politici căsătoriți în momentul în care au intrat în închisoare, păstrarea relațiilor de familie a fost o adevărată provocare. În acest studiu, pe baza mărturiilor orale și a memorialisticii vom încerca să prezentăm una dintre cele mai perfide modalități de înfrângere a voinței opozițivilor politici de către regimul comunist. Vom avea în vedere următoarele situații:

1. Cazul deținuților politici al căror soții au intentat divorț în urma presiunilor exercitate de autorități care le-au pus în vedere că, în caz contrar, își vor pierde locul de muncă sau vor periclita viitorul copiilor.

2. În timp ce soții lor se aflau în închisoare, presiunile de ordin familial și social le-au determinat să renunțe la căsătorie.

3. După eliberare, în urma implicării autorităților sau datorită unor neînțelegeri, familiile s-au destrămat.

Toate aceste situații au avut într-un fel sau altul drept cauză ingerința regimului comunist în viața privată a cetățenilor.

Constantin VASILESCU

DINTR-UN LAGĂR ÎN ALTUL: REINSERTIA SOCIO-PROFESIONALĂ A FOȘTILOR DEȚINUȚI POLITICI

Privită ca o izbăvire, eliberarea din temnițele comuniste a însemnat, pentru cei mai mulți dintre cei închiși, trecerea într-un lagăr de dimensiunile unei țări. Statul totalitar comunist a reușit să dubleze cu succes sistemul penitenciar, formându-se, astfel, un sistem solid de două cercuri concentrice. „Ieșirea din cerc” nu a însemnat, de fapt, decât pătrunderea în cercul cel mare, un cerc al constrângerilor, al privațiunilor și al lipsei unor drepturi elementare.

În libertate foștii deținuți politici s-au confruntat cu o realitate cruntă văzându-se nevoiți să o ia de la capăt într-o lume care funcționa, deja, după alte seturi de valori. Confrunțați cu necesitatea supraviețuirii, după șocul eliberării, aceștia au căutat integrarea în câmpul muncii. Procesul s-a dovedit foarte dificil și, în multe cazuri, s-a finalizat după un drum sinuos. Foștii deținuți au fost nevoiți să accepte, de mult ori, slujbe care erau sub demnitatea și sub pregătirea lor datorită lipsei „originii sociale sănătoase” și datorită etichetei de „dușmani ai poporului.” De asemenea, atât la locul de muncă cât și în alte medii, aceștia s-au „bucurat” permanent de supravegherea atentă a regimului comunist. Condiția de fost deținut pe motive politice îi făcea pe cei din jur să se îndepărteze sau să privească cu circumspecție pe cel care se afla în această postură.

Studiul își propune să abordeze problema spinoasă a reinsertiei socio-profesionale a foștilor deținuți politici bazându-se, în cea mai mare parte, pe mărturiile pe care aceștia le-au oferit, mărturiile aflate sub formă de interviuri în Arhiva de Istorie Orală a Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România. Mărturiile orale completează cadrul impersonal al documentelor, ajutând la formarea unui tablou cât mai complet al subiectului tratat.

Adriana SPETEANU

REȚELE DE SOCIABILITATE ÎNTRE SPAȚIUL PROFESIONAL ȘI CEL PRIVAT. STUDIU DE CAZ- FABRICA 23 AUGUST ÎN ANII '80

Înțelegerea fenomenului lucrătorilor industriali nu este doar un imperativ cognitiv, ci și unul deosebit de actual, această categorie aflându-se într-o perioadă de criză a reconversiei și a regândirii statutului și a rolului său în societate.

Se știe că anii '80 constituie perioada critica a comunismului; cu toate acestea despre viața socială a decadei s-a scris foarte puțin.

Uzinele 23 August apar atât în documentele oficiale de partid cât și în mentalitatea oamenilor ca fiind un model pentru ceea ce trebuia să devină societatea comunistă din România, în general, și industria socialistă în special.

În ultimii 20 de ani, studiile de caz au tratat deseori industria ca fiind sinonimă cu o unică întreprindere, analizele concentrându-se pe relațiile umane

din interiorul fabricii, fluxul muncii, complexitățile de organizare, relațiile cu segmente externe - comunități, instituții și alte afilieri delimitabile.

Plecând de la definițiile antropologilor și ale sociologilor despre comunitate (caracterizate printr-un plurisemantism), voi încerca să identific formele de sociabilitate din interiorul și din proximitatea întreprinderii. Ce presupune o sociabilitate instituționalizată (asistența sanitară, cantina) și una informală (relații de rudenie, vecinătate)? Care sunt spațiile de socializare dat fiind că timpul liber și timpul festivităților sunt timpi speciali ai unei sociabilități diferite în care sunt angrenați toți membrii familiei, spre deosebire de timpul petrecut în interiorul fabricii.

Gheorghe LEAHU

RELAȚIA DINTRE STATUL COMUNIST AL DICTATORULUI CEAUȘESCU ȘI VIAȚA PRIVATĂ A POPULAȚIEI CAPITALEI ÎNȚRE ANII 1977-1989

Ca arhitect, am participat la mutilarea Bucureștiului pentru construirea noului centru politico-administrativ, care a provocat demolarea a 450 hectare din orașul tradițional. Cartiere, străzi, monumente, clădiri de instituții și biserici au fost rase de pe suprafața pământului. Mii de locuitori au fost alungați din casele lor.

Între 1984-1986 m-am opus prin toate mijloacele posibile atunci să se demoleze Mănăstirea Văcărești. Între 1985-1989 am ținut un jurnal secret în care am consemnat aproape zilnic despre viața umiltoare profesională și privată a familiei, a profesiei de arhitect și a populației României.

Studiul v-a prezenta aspectele enunțate mai sus.

Constantin PETRE

„SISTEMATIZAREA TERITORIULUI ȘI LOCALITĂȚILOR URBANE ȘI RURALE” – PRETEXT PENTRU DISTRUGEREA SATELOR

Adoptarea de către Marea Adunare Națională a RSR a Legii nr. 58 din 1974 a constituit temeiul legal pentru distrugerea unor localități urbane și rurale sub pretextul „creșterii necontenite a bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii”. În mediul rural, în special în zonele periurbane s-au înființat orașe agro-industriale, de multe ori fără să se țină seama de potențialul real al localităților respective, ignorându-se criteriile eficienței și implicațiile sociale ale acțiunii de demolare a caselor și mutarea sătenilor în blocuri. Forțarea oamenilor să-și părăsească casele, să-și abandoneze gospodăriile și să se mute în locuințe

adeseori improprii au implicat costuri sociale și umane foarte mari. Mulți oameni și-au pierdut agoniseala de o viață, și-au ruinat sănătatea, ori au fost persecutați de organele represive ale statului comunist atunci când s-au opus strămutării.

Lucrarea își propune să identifice temeiurile legale care au stat la baza procesului de sistematizare teritorială, reflectarea acestora în „documentele de partid și de stat”, propaganda efectuată la nivelul întregii societăți în sprijinul sistematizării prin oficioasele partidului, ca și justificarea politicii de sistematizare de către oamenii de știință prin publicații specializate („Viitorul social”, „Analele Universității București” etc.).

Andrei MURARU

ANUL ȘACALULUI. ATENTATELE DIN 1981 ÎMPOTRIVA EUROPEI LIBERE

Studiul are la bază documente din arhivele maghiare (AVH), germane (STASI) și românești (CNSAS) referitoare la atentatele puse la cale de poliția politică românească în colaborare cu diferite persoane din străinătate împotriva unor apropiați și a sediului postului de radio Europa Liberă. La începutul lunii februarie (3-4 februarie), colete-capcană au fost expediate pe numele a trei importanți opozanți ai regimului de la București: Nicolae Penescu, Paul Goma și Șerban Orescu. Deși doar Orescu era colaborator al postului de radio Europa Liberă, atentatele făceau trimitere directă la războiul pe calea undelor. În aceeași lună, la 21 februarie 1981, o bombă amplasată la una din aripile sediului postului de radio RFE din Munchen alarma conducerea postului. Dintre persoanele străine cu care a colaborat Securitatea, cel mai cunoscut personaj este Ilici Ramirez Sanchez (alias Carlos Șacalul). Dar oare Carlos Șacalul a fost cel care a pus la cale toate atentatele din 1981? Cât de reală și de complexă a fost implicarea sa în organizarea acestor atentate vom încerca să aflăm prin intermediul unor surse inedite din arhivele străine.

Ioana GROZA, Mihai BURACU

FAMILIA BURACU ȘI REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ

Făgărașul va fi prezentat ca tară a patrioților, printre care Coriolan Buracu, preot militar și Ion Gavrilă Ogoranu, partizanul neînving. Episoadele prezentate de Ogoranu în cartea sa vor începe schița de portret a preotului Buracu. Va

urma prezentarea vieții sale după 23 August 1944, în mijlocul familiei fugărite sau în timpul detenției la Canal. Familia preotului a continuat tradiția de luptă patriotică și anticomunistă cu fii și nepoții săi. Mihai Buracu a fost arestat la 19 ani și a trecut prin „Experimentul Pitești”. Nepotul său, Vasile Vălușescu, partizan în munții Semenicului, a fost condamnat la moarte, apoi i-a fost comutată pedeapsa în muncă silnică și a fost eliberat în 1964. Încheierea va sublinia importanța continuării luptei pentru adevărata democrație și libertate în vremurile noastre, în special prin educarea tinerei generații.

Iulia POP, Valentin ORGA

IMPACTUL DETENȚIEI POLITICE ASUPRA MEMORIEI FILIALE. STUDII DE CAZ.

Memorialistica de detenție din România a fost preocupată, cu precădere, să dezvăluie identitatea adevărată a foștilor deținuți politici din România comunistă, inexistenți pentru opinia internațională și „încapsulați” în formula nomencluristă drept „bandiți”. După 1989, textele memorialistice de gen sunt direcționate dinspre acești subiecți și martori direcți ai opresiunii comuniste înspre publicul larg, în scopul cunoașterii adevărilor ascunse vreme de 50 de ani de comunism românesc. Aceste dezvăluiri compensează rănilor fizice și morale ale deținuților din spațiul nostru, la nivel personal mai întâi, apoi la nivelul colectiv, de cele mai multe ori dezvăluirile oprindu-se asupra vieții private din proximitatea arestării, apoi vieții colectivității de arestați din închisorile comuniste, pentru ca, spre finalul discursurilor, autorii să se întoarcă din nou spre o viață așa zis privată de după eliberare, nu puțini fiind cei care recunosc supremația libertății dintre gratii asupra celei din afara lor.

Vom încerca, în demersul nostru, să dimensionăm, chiar dacă limitată la câteva studii de caz, deocamdată, o altă direcție, la fel de recuperatoare: aceea dinspre memoria filială înspre cea parentală. Ne vom opri aici asupra câtorva cazuri de (foști) copii care refac, simbolic, Golgota părinților opresați de sistem. Printre ei, ni se par exemplare cazurile Ioanei Voicu Arnăuțoiu (fiica Mariei Plop și a lui Toma Arnăuțoiu, născută în segmentul de viață pe munte al mamei), al Mihaelei Jecan (fiica Gemei Novacu, sora fugarului Gelu Novacu), al Libertății Justiția (fiica Iulianeii Preduț), ultimele două născute la Văcărești, mamele lor fiind condamnate politic, precum și altele. Ni se pare, de asemenea, interesant modul în care recuperarea trecutului se poate face și din această direcție, oarecum inversată: nu doar cei care au suferit în temnițele comuniste construiesc discursuri recuperatoare pentru generația copiilor lor și a celor viitoare, ci și aceștia pornesc demersuri înspre memoria părinților, într-un efort complementar.

Dumitru LĂCĂTUȘU

CAZUL GHEORGHE PLĂCINȚEANU

În comunism, până și dragostea se supunea intereselor de clasă, mai ales atunci când unul dintre protagoniști era chiar fiica liderului partidului comunist, iar amantul acesteia făcea parte din clasa exploataatoare. Idila dintre cei doi a fost stopată prin înscenarea unui proces lui Gheorghe Plăcințeanu. După aproximativ doi ani de detenție, acesta a murit la Râmnicu Sărat. Vinovat de moartea lui a fost considerat Alexandru Vișinescu, comandantul penitenciarului, pentru că nu a cerut telefonic internarea lui Plăcințeanu. În 1968, cazul doctorului Plăcințeanu a fost examinat de către comisia de partid instituită de Ceaușescu pentru cercetarea abuzurilor comise în „epoca Gheorghiu Dej”.

Robert FÜRTÖS

INFORMATORI ÎN SPAȚIUL PENITENCIAR COMUNIST DIN ROMÂNIA. CAZUL ZIARISTULUI ȘTEFAN GARDONY

Correspondent la București al ziarului „The New York Times” de la sfârșitul anilor ’30, iar din anul 1946 al gazetei britanice „Daily Tribune” Ștefan Gardony a furnizat conducerii Ministerului de Interne numeroase informații referitoare la activitatea agenților britanici în România. Arestat la 27 iulie 1948, a fost condamnat la muncă silnică pe viață pentru spionaj. Studiul își propune să surprindă principalele aspecte ale activității informative desfășurate de fostul ziarist în rândul deținuților politici în câteva din cele mai importante penitenciare politice din România comunistă.

La scurt timp după încarcerare a fost utilizat ca informator de cameră în penitenciarul Văcărești, iar în penitenciarul Sighet a furnizat informații referitoare atât la personalul de pază al penitenciarului, care a făcut anumite favoruri deținuților, cât și despre foștii demnitari încarcerați la Sighet.

Deși a desfășurat o consistentă activitate informativă în rândul deținuților politici, abia în luna aprilie 1957, în penitenciarul Râmnicu Sărat, a semnat un angajament, urmând să-și semneze notele informative cu pseudonimul „Alexandrescu Cornel”. În documentele Securității era considerat a fi „unul dintre cei mai buni informatori din penitenciarele Pitești, Dej și Gherla”.

După eliberare (1964), în urma grațierii deținuților politici, a continuat să furnizeze Securității numeroase note informative fiind recompensat financiar, în mod repetat, pentru informațiile oferite.

La sfârșitul anului 1969 a emigrat în R.F.G., după ce, în prealabil, a fost supus unui instructaj extrem de amănunțit referitor la modalitatea de colaborare în viitor.

Andrea DOBEȘ

EPISCOPUL ALEXANDRU TODEA ÎN DOSARELE SECURITĂȚII (1961-1989)

La scurt timp după consacrarea clandestină ca episcop (19 noiembrie 1950), protopopul greco-catolic al Reghinului, Alexandru Todea a fost arestat la 31 ianuarie 1951 și condamnat la muncă silnică pe viață pentru „înalță trădare, agitație publică și uz de fals”, pedeapsa fiind comutată ulterior la 25 ani muncă silnică.

În timpul detenției, în penitenciarul Dej, în urma unor note informative furnizate de colegii săi de detenție, la 10 noiembrie 1961, i se deschide un dosar individual de urmărire, dar la 3 decembrie 1962, acțiunea fost închisă deoarece „materialele obținute erau de mică importanță”.

La scurt timp după eliberare (1964) i se deschide un „dosar de preverificare” pentru trei luni, după care, la 30 ianuarie 1965, i se deschide un dosar de verificare. Pe baza acestuia, la 14 octombrie 1965, i se deschide un dosar de urmărire individuală cu numele conspirativ „Tănase Arcadie” datorită „activității contrarevoluționare desfășurate împotriva formei de guvernământ din R.S.R.”

Acest studiu își propune să surprindă atât aspectele esențiale ale acțiunii de urmărire informativă ale episcopului, cât și încercările repetate ale Securității de „influențare pozitivă” în urma cărora Alexandru Todea s-a angajat, potrivit documentelor Securității, să evite organizarea unor acțiuni ostile la adresa regimului, limitându-se la redactarea unor memorii adresate conducerii de partid și de stat referitoare la legalizarea cultului greco-catolic.

Doina JELA

MONICA LOVINESCU - UN CAZ DE INGERINȚĂ A REGIMULUI DE LA BUCUREȘTI ÎN EXISTENȚA PRIVATĂ A PERSOANEI

Se citează uneori ca aparținând lui Hitler aceasta frază: „Somnul este singura afacere privată.” Adagiul se potrivește unui regim totalitar, fie el nazist sau comunist. Diferența cea mai vizibilă între regimul nazist și cel comunist

fiind durata, cred că-l putem modifica într-un sens pe cât de șocant, pe atât de evident. Doar într-o primă fază a regimului totalitar, visul mai rămâne o afacere privată. Când un regim totalitar durează 50-60 de ani, nici măcar somnul nu mai e o afacere privată.

Monicăi Lovinescu regimul comunist i-a transformat somnul în coșmar, întrucât i-au ucis mama. Este gradul suprem de ingerință a regimului în viețile private ale oamenilor. Iar Monica Lovinescu nu e decât un caz printre altele. Mai notoriu decât altele, desigur, fiindcă a avut puterea, talentul și inteligența să-și transforme drama în destin.

În cartea *O sută de zile cu Monica Lovinescu*, Vreimea, 2008, am încercat să reconstitui doar ultimii ani din viața Monicăi Lovinescu, dar asupra acestora se lasă umbra grea a tragediei trăite de ea în anii '60, tragedie pe care am expus-o în cartea *Această dragoste care ne leagă*.

Rezumând cele două cărți am să urmăresc felul în care aparatul de presiune al regimului comunist a influențat viața omului Monica Lovinescu de-a lungul celor aproape 50 de ani, cât a durat și lupta ei împotriva regimului.

Liviu ȚĂRANU

30 DE ANI DE LA DEFECȚIUNEA GENERALULUI ION MIHAI PACEPA (28 IULIE 1978)

Bilanțul „defectării” generalului Ion Mihai Pacepa din spionajul românesc a fost, după cum se vehicula în mediile neoficiale ale vremii, mai păgubos decât cutremurul de pământ din anul precedent. „Trădarea” lui Ion Mihai Pacepa a reprezentat, fără îndoială, o lovitură grea dată regimului, dar este potrivit să spunem că întreaga activitate a acestui ofițer a creat nenumărate prejudicii regimului, poate chiar mai mari decât „fuga sa la inamic”. Ca urmare, de suferit au avut numai unii membri ai nomenclaturii de partid ci și numeroase cadre din aparatul de conducere al Securității. O întreagă instituție a fost practic refăcută din temelii și încadrată cu alți oameni. Direcția Generală de Informații Externe (D.G.I.E.) a fost transformată în Centrul de Informații Externe – un organism care se dorea a fi curățat de întreg putregaiul existent, la propriu, în materie de cadre și organizare, în perioada 1955-1978, cât timp la conducerea D.G.I.E. s-a aflat Nicolae Doicaru și adjunctul său Ion Mihai Pacepa.

Pentru a cerceta condițiile în care s-a produs actul „trădării” fostului secretar de stat la Interne, la mijlocul lunii august 1978 a fost creată o comisie formată din generalii Iulian Vlad și Emil Macri și doi colonei – Vasile Gheorghe și Ion Moț. Această comisie și-a desfășurat activitatea până în primăvara anului 1980 audiind peste 500 de ofițeri de securitate care prin activitatea lor au avut

tangență sau au activat în spionajul extern românesc, între 1955-1978. În cele peste 2.500 de rapoarte, numărând nu mai puțin de 10.000 de pagini, sunt prezentate, în amănunt, o serie de operațiuni ale Securității, executate cu sau fără aprobarea organelor de partid. De asemenea, din declarațiile celor audiați de comisie reiese foarte clar faptul că I.M. Pacepa alături de Nicolae Doicaru, au fost cei care, timp de mai bine de un deceniu, au deturnat Securitatea de la obiectivele ei în plan extern – ceea ce nu este regretabil până la un punct – proliferând corupția în rândul aparatului de securitate, al unor înalte oficialități de partid și de stat, compromițând o parte a diplomației românești și contribuind astfel la degradarea imaginii externe a României socialiste.

Leontin NEGRU

PRIVAT ȘI PUBLIC ÎN DOSARUL UNUI URMĂRIT AL SECURITĂȚII - CONSTANTIN C. GIURESCU

Activitatea politică a istoricului Constantin C. Giurescu, ca deputat P.N.L. între 1930-1938, aceea de ministru în diferite guverne din perioada regimului autoritar carlist, precum și revenirea din 1946 în P.N.L., au determinat în 1951 excluderea sa din mediul universitar și încarcerarea în închisoarea de la Sighet, până în iulie 1955 când, pentru câteva luni, a fost deportat în Bărăgan.

Deși reabilitat după aceea, sub aspect juridic și profesional, în 1962 Direcția a III-a decide deschiderea pe numele profesorului a unui dosar individual de urmărire, pentru a se stabili dacă acesta desfășoară în continuare activitate dușmănoasă la adresa autorităților comuniste, cercul de cunoștințe și natura legăturilor cu fiul său aflat la studii în străinătate. Metodele utilizate de lucrătorii securității, în vederea completării dosarului, au fost reprezentate prin dirijarea rețelei informative pe lângă cel urmărit, utilizarea mijloacelor T.O. pentru ascultarea și înregistrarea convorbirilor telefonice, precum și interceptarea corespondenței personale. A fost încălcat atât mediul intim al celui în cauză, cât și dreptul constituțional ce garanta viața privată a oricărui cetățean român.

În 1940, completându-și fișa personală solicitată de Ministerul Educației Naționale, C.C. Giurescu nota: „Viața mea de familie cred că nu poate fi discutată de nimeni”. Din păcate, atunci nimeni, nici chiar istoricul Giurescu, nu a putut prevedea norul care urma să se abată după război asupra Europei răsăritene și care a întunecat minți și suflete.

Ana-Maria CĂTĂNUȘ

MIHAI BOTEZ: LUMEA COMUNISTĂ ÎNTRE ANALIZĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI CONTESTARE

Comunicarea noastră își propune să prezinte câteva considerații asupra activității matematicianului și viitorologului Mihai Botez, unul dintre intelectualii critici cei mai cunoscuți și apreciați în țară și în Occident, în perioada comunistă, uitat însă aproape cu desăvârșire în perioada postcomunistă.

Cercetarea noastră se concentrează pe cele două ipostaze majore ale lui Mihai Botez: aceea de om de știință și aceea de opozant al regimului comunist din România. Prima ipostază i-a permis elaborarea unor pertinente analize asupra modelului economic, social, politic propus de comunism, în general, și de cel românesc, în particular. Sunt analize în care rigoarea matematică, sociologia, psihologia se îmbină într-un mod remarcabil, transcendând barierele ideologice.

Cea de a doua ipostază, aceea de disident, strâns legată de prima – care i-a oferit bază științifică pentru critica sa față de politica regimului de la București –, poate fi ilustrată prin teoretizarea și aplicarea conceptului de „disidență solitară”. Născută din realitatea unei societăți atomizate, precum cea românească, „disidența solitară” însemna contestarea individuală, publică și în limitele legilor în vigoare a abuzurilor regimului de la București și ar fi putut duce, în timp, la crearea unui nucleu incipient de societate civilă în România. Însă dincolo de implicațiile politice ale oricărui act de contestare, disidența solitară a însemnat înainte de toate un act de eliberare individuală, de renunțare la dublul limbaj, de armonizare a vieții private cu cea publică.

Violeta STOYCHEVA

GENDERED VOICES: THE MUSLIM WOMAN IN-BETWEEN “SILENCE” AND “EMPOWERMENT” (1945-1980)

The adequate reconstruction of the history of the recent past, connected with the governance of the ex-communist regimes, determines the need the cultural diversity of the various social actors to be subjected. One of the aspects of the construction of the great historical narrative puts attention to the voices of the women and the female perspective of the experienced.

The suggested text explores separate aspects of the process of the emancipation of the Muslim woman in the context of the official communist policy during the second half of the 20th century. The points of view of women of three generations are analyzed, gathered through oral autobiographical interviews on the territory of Bulgaria and Macedonia. The study focuses on the changes of the life of the Muslim woman in the context of the dichotomy

public-private, distinguishing the hierarchy of spheres, meanings, and values, connected with the transition from tradition to modernity of the social organization of the Muslim ethnic community in Bulgaria, administrated by the Communist party.

Ibrahim KARAHASSAN-CHYNAR

"REVIVAL PROCESS" IN BULGARIA: THE TURKS – THE TARGET OF COMMUNIST POLISY”

A little bit more than twenty years ago, in Bulgaria a campaign was accomplished which compramisid the ruling at that time communist government in front of the world. That was the so called “revival process”, during which the forced changing of Bulgarian Muslims and Bulgarian Turks’ names was fulfilled. Till nowadays that act has been staying in Bulgarian citizens’ minds as a recidive of newest time. In 1974 the plenum of the Bulgarian communist party performed the decisive role for the escalation of the minority policy.

Gradually, Bulgarian government eliminated Turkish schools and institutions, and later on Turkish was forbidden as a mother tongue. In that way the ethnical, ethno-cultural and religions life of Turks in Bulgaria was erased entirely. This assimilation method of approach finds its acme in the forced of Turkish names with Bulgarian ones.

During the campaign nearly 850 thousand were affected and innocent victims fell down in the provoked conflicts.

After the totalitarian regime fell down more or less the rights of Bulgarian Turks were rehabilitated in the end of 1089. But the “producers” and the gullies for this anti-human policy haven’t been punished yet.

Elena ŞIŞCANU

„IMIXIUNEA STATULUI SOVIETIC ÎN VIAȚA PRIVATĂ”

Iată doar câteva probleme la care aşi vrea să mă refer: distrugerea bisericii şi credinţei - bază a spiritualităţii, moment ce a condus la modificarea relaţiilor familiale; apariţia decretelor speciale privind „naţionalizarea” femeii şi organizarea, aşa numitor, „birouri ale dragostei libere” (situaţie de caz); acţiunile susţinute ale Guvernului sovietic împotriva familiei, care era văzută ca un institut ce nu putea fi controlat într-un stat orwellian, „celulă închisă” un

„corp străin în Stat”. Comuniștii înțelegeau că familia nu este numai căminul și păstrătoarea tradițiilor culturale, morale, ci reprezintă acea verigă de legătură în timp. Distrugând-o se distrugeau bazele unei societăți. Se puna sub control și acea instituție necontrolabilă - familia.

M-ași referi și la intervenția Statului în viața privată, intervenție ce a evoluat devenind tot mai versată, subtilă, distructivă, afectând întreaga existență a cetățeanului într-un regim totalitar – de la moralitate, credință, cultură, tradiție până la dreptul material, dreptul la proprietatea privată (studiu de caz Republica Moldova), dreptul la exprimarea liberă (studiu de caz: internarea persoanelor inconvenabile în spitalul de psihiatrie); îngrădirea liberii circulații (studiu de caz), cărți interzise, controlul corespondenței etc.

Ion XENOFONTOV

CONSUMUL ALCOOLULUI ÎN REPUBLICA SOVIETICĂ SOCIALISTĂ MOLDOVENEASCĂ. TRADIȚIE ȘI IMIXTIUNE POLITICĂ (ANII '80 AI SEC. XX)

Viticultura și vinificația constituie o branșă tradițională din spațiul pruto-nistrian. În perimetrul dinamicii istorice această activitate s-a impus profund în ocupația locuitorilor marcând un *spirit* sau *modus vivendi*. Drept urmare s-a articularat o serie de particularități derivate din produsul final al sectorului viti-vinicol – consumul alcoolului – beatitudine, ospitalitate, spirit gospodăresc.

Acest curs firesc al vieții cotidiene, înserat de activitatea privată și publică, – a fost perturbat de ingerința politicului, prin așa numita *campanie antialcoolică gorbaciovistă*, generată în urma inițiativei Partidului Comunist al Uniunii Sovietic de a defrișa viile din URSS, inclusiv RSS Moldovenească și legiferată la 16 mai 1985.

În acest context, s-a creat un dezechilibru profund dintre societate-tradiție-natură. Materialul inedit din arhive și memoria colectivă (recuperată prin intermediul instrumentelor specifice ale Istoriei Orale), vin să recupereze o imagine specifică din Moldova Sovietică, din deceniul nouă al secolului trecut: disensiunile din societate catalizate de practicarea unei îndeletniciri trecute în ilegalitate, exprimate pe fondalul unor cutume și ingerința clasei politice, intrusă unei realități continue din viața autohtonilor.

Mihai CROITOR

REVOLUTIA CULTURALA DIN CHINA:

ANATOMIA UNEI TRAUME NATIONALE

Revoluția Culturală din China reprezintă un subiect mai puțin privilegiat la ora actuală în istoriografia românească, majoritatea articolelor și studiilor referitoare la această temă fiind elaborate de colective de cercetători provenite din universitățile occidentale. Inițiată sub *stindardul luptei împotriva celor patru rele* (cultura tradițională, obiceiurile tradiționale, mentalitățile tradiționale și gândirea tradițională), Revoluția Culturală va degenera într-o mișcare guvernată de haos, caracterizată de abuzuri și crime. Totuși, acest eveniment nu trebuie privit ca un experiment singular, ci dimpotrivă, ca o parte integrantă a conceptului de *revoluție permanentă*, căruia Mao Zedong i-a rămas fidel toată viața. Debarasându-ne de orice fel de considerente politice sau ideologice și depășind cadrele unei simple reconstituiri istoriografice de factură pozitivistă, cercetarea noastră încearcă să surprindă, pe baza documentelor declasificate, dar și a memorialisticii existente, principalele etape care au caracterizat acest eveniment tragic din istoria Chinei, precum și impactul social al acestuia.

Organizatori:

**Fundația Culturală „Negru Vodă” Făgăraș
Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Universitatea Națională de Arte București
Asociația Culturală „Mozaic” Cluj-Napoca
Mănăstirea „Brâncoveanu” - Sâmbăta de Sus**

Comitetul de organizare

**I.P.S. Laurențiu Streza
Prof. univ. dr. Ștefan Câlția
Prof. Florentin Olteanu
Cercet. dr. Cosmin Budeancă
Arhimandrit Ilarion Urs
Muzeograf Ioan Ciupea
Prof. David Kideckel**

Organizatorii aduc mulțumiri pentru sprijinul acordat:

- Mitropoliei Ardealului și Sibiului. Înalt Prea Sfințitului Dr. Laurențiu Streza
- Președintelui Consiliului Județean, Aristotel Căncescu
- Primarului Municipiului Făgăraș, Constantin Sorin Mănduc
- Stareșului Mănăstirii „Brâncoveanu” Sâmbăta de Sus Arhimandrit Ilarion Urs

Simpozionul a fost organizat cu sprijinul financiar al:

**Consiliului Județean Brașov
Primăriei și Consiliului Local al Municipiului Făgăraș
Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România**

